

Тѣ разсждаваха така:

— Интересътъ ни заставя да се сдружаваме. Сдружението е здраво, ако е сторено съзнателно. За да бждемъ съзнателни, трѣбва да бждемъ просвѣтени. Само върху почвата на просвѣтата е възможна истинска кооперация.

— Въ мѣста, кждето е открита кооперация, и тя нѣма читалня, библиотека и други просвѣтни учреждения — въ тия мѣста работниците ще ходятъ всѣкжде другаде, но не и въ кооперацията.

И още въ началото, когато тия неуки работници създадоха своето „дружество на справедливитѣ пионери“, решиха да основатъ при това дружество „образователенъ фондъ“. За този фондъ тѣ отдѣлятъ 2¹/₂ на сто отъ чистата печалба и прибавятъ къмъ нея и сумитѣ, събирани отъ глоби за нарушение на устава.

Откриватъ читалня. И въ тая читалня се набиратъ не по-малко вестници, отколкото въ Лондонския клубъ. Образуватъ библиотека. И въ тая библиотека събиратъ хиляди томове най-разнообразни книги. Читалнята е била открита 12 часа ежедневно и ползуването отъ нея е било бесплатно. Безплатно е било сжщо и ползуването отъ библиотеката.

Има нѣща, които тѣзи неуки люди съзнавали много по-добре, отколкото мнозина образовани. — Можешъ да намѣришъ срѣдства. Можешъ да получишъ книги. Можешъ да ги направишъ достояние на непросвѣтения народъ. Но не винаги книгата може да даде желанитѣ резултати. Простиятъ народъ има свой пеленашки просвѣтенъ периодъ. Презъ това време, въ тоя периодъ той обича повече да слуша, отколкото самостоятелно да чете.

Рочдалскитѣ пионери знаеха това. Съзнаваха сжщо така, че много нѣща, които ще се учатъ, трѣбва да се разясняватъ. И отиватъ по-нататкъ: устройватъ просвѣтни курсове. Четатъ се сказки за семействата на членоветѣ. Откриватъ курсове за наука, изкуства и за изучаване френски езикъ. Опитни учители преподаватъ следнитѣ предмети: математика, геометрически и механически чертания, физиология, ботаника, магнетизъмъ и електричество, неорганическа химия, рисуване, геометрия и перспектива, звукъ, свѣтлина, френски езикъ.

Да, много нѣщо направили рочдалскитѣ пионери за просвѣтата на своитѣ възрастни членове. Но тѣ не забравятъ и своитѣ малолѣтни деца. Отварятъ и за тѣхъ училища, въ които тѣ се учатъ срещу заплащане нищожната такса 20 ст. седмично.

Щомъ рочдалското дружество откривало нѣкжде свой клонъ, първата му грижа била да устроятъ читалня. Въ нея всички чле-